

KIRJALLINEN ASiantuntijalausunto HE 14/2025

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta, Eduskunta 4.4.2025

Varatuomari Juha Koivisto, Paperiliitto r.y.

TAUSTA

- Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 ja 19 §:n muuttamisesta sisältää useita perusoikeussuojaa nauttivan työtaisteluoikeuden kannalta ongelmallisia kohtia
- Tässä esityksessä keskitytään lähinnä hallituksen esityksen työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain 8 d §:n 2) ja 7) kohtiin, joihin todennäköisesti tullaan vetoamaan työtaisteluoikeuden rajoittamista koskevilla oikeudenkäynneillä tulevaisuudessa

HALLITUKSEN ESITYS 14/2025

- Hallituksen esityksessä suojelutyön tarvetta perustellaan seuraavasti:
 - ”Teollisuudessa suojelutyön tarve liittyy esimerkiksi yhteiskunnan keskeisiin toimintoihin liittyviin tehtäviin, koneiden ja laitteiden rikkoutumisen tai ympäristövahinkojen estämiseen sekä eläinten hyvinvoinnin turvaamiseen.”
 - ”Joillakin aloilla on yleisesti selvää, mitkä työt eivät voi jäädä tekemättä esimerkiksi koneiden tai laitteiden rikkoutumisvaaran vuoksi.”
 - ”Joissain toiminnoissa suojelutyön tarve on selvä jo heti työtaistelun alkamisesta lähtien”
- Hallituksen esityksessä kuvattu suojelutyön tarve ongelmallinen erityisesti Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden osalta
 - ”Oikeus työtaisteluun on tunnustettu ihmisoikeutena myös useissa Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa” (KKO 2023:95)

VÄLTÄMÄTTÖMIEN TOIMINTOJEN TURVAAMINEN

- Hallituksen esityksen ns. välttämättömät toiminnot prosessiteollisuudessa liittyvät lähinnä energian- ja lämmöntuotantoon, vedenkäsittelyyn sekä koneiden, laitteiden tai muun aineellisen omaisuuden ylläpitoon, korjaukseen tai valvontaan
- Edellä mainittujen toimintojen suojaamiseksi on ehdotettu mahdollisuutta työtaistelun väliaikaiseen kieltämiseen
 - Väliaikaisen kiellon määräisi tuomioistuin työnantajan hakemuksesta
 - Käsiteltäisiin kiireellisenä (kuten turvaamistoimi) ja käsittely olisi summaarista (kuten turvaamistoimessa nykyisin)
- Käytännössä ehdotetun 8 e §:n perusteella tehdystä työtaistelun väliaikaista kieltämistä koskevasta hakemuksesta tulisi vaihtoehtoinen (ja esitetyn lain sanamuodon mukaan) helpompi tapa kieltää työtaistelu kuin käyttämällä oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:ssä tarkoitettua turvaamistoimenpidettä

KKO 2023:95 TURVAAMISTOIMI

- Tapauksessa kysymys UPM-Kymmene Oyj:n turvaamistoimihakemuksesta, jolla rajattiin kaukolämpöä (ja sähköä), jätevedenkäsittelyä ja näiden kunnossapitoa koskevat toiminnot työtaistelun ulkopuolelle
 - Käräjäoikeus ja hovioikeus hyväksyivät hakemuksen, mutta korkein oikeus totesi, että yhtiön hakemus olisi tullut hylätä
- Korkein oikeus totesi perusteluissaan, että:
 - Oikeus työtaisteluun on tunnustettu ihmisoikeutena useissa Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa
 - Työtaistelutoimenpiteiden laajuus ja kohdentaminen kuuluvat lähtökohtaisesti kysymyksessä olevan ammattiliiton harkintavaltaan
 - Kysymys ollut perusoikeussuojaa nauttivan ammatillisen yhdistymisvapauden ydinalueeseen kuuluvan lakko-oikeuden käyttämisestä sekä vakavaa vähäisemmästä välillisestä vaarasta, jolloin lähtökohtana on pidettävä työtaistelu-oikeuden sallittavuutta

KKO 2023:95 PERUSTEET

- Korkein oikeus perusteli ratkaisua seuraavasti:
 - Kaukolämmön toimittamisen osalta kirjallisilla todisteilla, jotka osoittivat energiayhtiöiden varautuneen lakkoon varavoiman käyttämiseen valmistautumalla (huoltovarmuus)
 - Lisäksi yhden voimalan vikaantuminen noin viikon ajaksi osoitti käytännössä, että kaukolämpö pystyttiin järjestämään muulla tavalla
 - Nämä seikat osoittivat, että konkreettisen ja vakavan vaaran aiheutumista tehdaspaikkakuntien ihmisille ei voitu pitää todennäköisenä, ja että lakosta aiheutuville epäedullisille taloudellisille vaikutuksille ei voitu antaa merkitystä
 - Ympäristön vaarantumisen osalta korkein oikeus totesi jääneen näyttämättä, että vedenkäsittelyn keskeytymisestä voisi aiheutua vaaraa ympäristölle
 - Tehtaan tuotannon pysähtyessä loppuu myös tehtaan jäteveden tuotanto ja jäteveden puhdistuksessa käytetyn bakteerikannan kuolemista voisi aiheutua vain viivästystä tuotannon käynnistämisen yhteydessä

TYÖTAISTELUN VÄLIAIKAINEN KIELTÄMINEN

- ILO:n valvontakäytännössä sekä korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä työtaisteluoikeuden rajoittamisen on katsottu olevan mahdollista vain tilanteessa, jossa:
 - ”lakko välittömästi, konkreettisesti ja vakavasti vaarantaa muiden perusoikeuksien, kuten hengen ja terveyden tai ympäristön suojan toteutumisen.”
- Hallituksen esityksessä ehdotetun työtaistelun väliaikaisen kiellon edellytyksenä on ainoastaan kohdassa kuvattujen hyödykkeiden (kuten energian- ja lämmöntuotannon) **tuotantotehtävien hoitamisen** välitön, konkreettinen ja vakava vaarantuminen
 - Ilmenee hallituksen esityksen sivulta 40, jossa todetaan, että uutta menettelyä käytettäisiin työtaisteluiden kieltämiseen ”toimintojen vaarantuessa” (ei siis hengen tai terveyden vaarantuessa)
 - Eli säännöksen lähtökohta on sellainen, että kuvattujen hyödykkeiden tuottamatta jättäminen jo sinällään ja itsestään selvästi voisi aiheuttaa hengen tai terveyden vaarantumisen, vaikka korkeimman oikeuden ratkaisukäytäntö jo itsessään osoittaa, että näin asia ei ole
 - Vastaavasti hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 66-67) koko argumentaatio on rakennettu hyödykkeiden saatavuuden mahdolliselle vaarantumiselle, ilman sellaista konkretiaa, jota jo kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin perustuva kotimainenkin oikeuskäytäntö edellyttäisi

Kiitos